

Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. Том 23. С. 238-248.

8. Савчук Г.В. Особливості Конституції першої Чехословацької республіки. *Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук*. Дніпро: вид. ДНУ, 2015. С. 98-100.
9. Федорчак Т.П. Становлення і політичний розвиток першої республіки в Чехословаччині. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*, серія «Питання політології». №861. С. 1-9.
10. Чехия и Словакия в XX веке: очерки истории / Редкол.: Э.Г.Задорожнюк, В.В.Марьина. Москва: Наука, 2005. Кн. 1. 453 с.

* * *

Снагощенко Валентина Володимирівна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (Суми, Україна)

Зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні зв'язки Естонії на початку XXI століття

Країни Центральної та Східної Європи географічно є близькими сусідами і значущими торгівельними партнерами України. Естонія належить саме до таких країн, це одна із колишніх республік СРСР. Реформаторська політика під гаслом «гласність і перебудова», що була розпочата в СРСР у 1985 р. М. Горбачовим, не мала серйозних економічних успіхів, проте сприяла активізації політичного життя в Естонії, що й привело до проголошення державного суверенітету.

Основним вектором зовнішньополітичного курсу Естонії після проголошення незалежності була орієнтація на європейські цінності. Упевнена національна підтримка щодо євроінтеграційного напрямку дозволила країні в 1994 р. підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом та розпочати офіційні переговори щодо вступу до ЄС.

На референдумі 14 вересня 2003 р. більшість громадян проголосували за приєднання Естонії до ЄС, членом якої країна стала з 1 травня 2004 р. У контексті інтеграції до євроатлантичних безпекових структур, Естонія приєдналась до програми НАТО

«Партнерство заради миру», була визнана можливим кандидатом на вступ до Альянсу та почала виконувати План дій щодо членства, а з 29 березня 2004 р. стала повноправним членом НАТО. Крім того, Естонія є членом таких міжнародних організацій як ООН, ОБСЄ, ЮНЕСКО [2, с. 58].

Нині пріоритетним напрямком зовнішньої політики Естонії є розвиток відносин з сусідніми країнами – Латвією, Литвою, Фінляндією та країнами Північної Європи – Швецією, Норвегією й Данією. Проте Естонія має особливі двосторонні відносини з Великою Британією, Федеративною Республікою Німеччиною та США.

На сьогоднішній день найбільш проблемними в зовнішній політиці Естонії є відносини з Російською Федерацією. Договір про кордон між Естонією і Росією було підписано в 2005 та 2014 рр., проте станом на початок 2020 р. він так і не був ратифікований жодною зі сторін. Зокрема, естонський прем'єр-міністр (з листопада 2016 р.) Юрі Ратас підтвердив, що ратифікація договору про державний кордон між Естонією і РФ в найближчі роки малоімовірна. При цьому Ратас вважає, що Естонія і Росія повинні «намагатися підтримувати діалог», але «зрозуміло, на платформі тих цінностей, які важливі для Естонії та її союзників» [1].

Після початку російської агресії в Україні на той час прем'єр-міністр Естонії Тааві Рийвас (Taavi Rõivas) в травні 2015 р. на з'їзді своєї партії заявив: «Якщо зараз в Естонії знаходиться одна частина охорони повітряного простору з чотирма винищувачами і рота піхотинців США, то найближчим часом ми хочемо збільшити присутність до батальйону, створити в Талліні міжнародний штаб, який діє під прапором НАТО» [1].

Зовнішньоекономічні зв'язки Естонії є досить широкими, що дозволяє країні не стояти, а розвиватися. Економічна криза постсоціалістичних країн, що була обумовлена системною трансформацією, а також дезінтеграційні процеси на пострадянському просторі в 1990-х роках призвели до демонтажу колишніх механізмів економічного співробітництва та переходу від режиму безмитної торгівлі в рамках РЕВ до режиму найбільшого сприяння, в результаті чого зовнішньоекономічна переорієнтація країн Центральної Європи має характер односпрямованої тенденції [5].

Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції в Центральній Європі в 1990-х роках призвело до утворення в 2001 році зони безмитної торгівлі між учасниками центральноєвропейської зони вільної торгівля (ЗВТ), балтійської ЗВТ і країнами, насамперед, Європейського Союзу.

Європейський Союз фінансово підтримує Естонію, зокрема впродовж 2007-2013 років із Європейського фонду єдності країні було виділено 3,5 млрд. євро. А на період 2014-2020 рр. передбачено приблизно такий же обсяг фінансування (3,59 млрд. євро).

Важливими зовнішньоекономічними партнерами Естонії є країни балтійського басейну і Росія. Проте, найважливішими економічними партнерами Естонії є країни Європейського Союзу. Саме на них у 2014 р. припадало 70% експорту та 76% імпорту товарів. Найбільше естонські товари купують Швеція та Фінляндія (15,6% та 15% естонського експорту, 2011 р.). Також саме на ці країни припадає половина прямих іноземних інвестицій в країну (Швеція – 27,3%, Фінляндія – 23%, на 30.06.2012 р.).

Естонські товари користуються попитом на світовому ринку. Зовнішньоторговельний оборот Естонії (товарами і послугами), за даними Євростату в 2010 р. складав 21,1 млрд. євро; у 2011 р. – 27,8 млрд, у 2012 р. – 30,5 млрд, у 2013 р. – 31,2 млрд., у 2014 р. – 32 млрд., у 2015 р. – 31,1 млрд., у 2016 р. – 32,5 млрд. євро. За рахунок вигідного експорту та імпорту, Естонія має можливість вдало вкладати та використовувати кошти на свою користь, що є дуже перспективним на сьогодні в Європі та у світі [3, с. 57].

Основними експортними товарами Естонії є радіоелектронні й електротехнічні вироби, хімікати, деякі види промислового устаткування, продовольства і товарів широкого вжитку. В імпорті переважає нафта, газ, нафтопродукти. Різноманітна продукція машинобудування, хімічної та легкої промисловості.

Естонська економіка швидко зростає, частково завдяки участі фінських компаній, які переносять свою звичайну діяльність до цієї країни, а також завдяки потужному секторові інформаційних технологій. ВВП на душу населення є найбільшим серед країн Балтії. Між Естонією і столицями Швеції та Фінляндії функціонує постійна поромна переправа.

У десятку найважливіших для Естонії зовнішньоекономічних партнерів входить і Україна. В останні роки значно зріс товарообіг між двома країнами, здійснені вигідні інвестиційні проекти,

налагоджено співробітництво між Таллінським і Одеським портами, відкриті, відкриті спільні підприємства, продовжує взаємовигідно розвиватися співробітництво в банківській сфері, рекреаційній діяльності, сфері послуг.

Визначальною для двосторонніх відносин є також Угода між Урядом України та Урядом Естонської Республіки про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво (15.01.2007 р.). На сьогодні між Україною та Естонією діє понад шістьдесят двосторонніх договорів у різних галузях та напрямках співробітництва. Україна займає пріоритетне місце у зовнішній політиці Естонії в регіоні Центрально-Східної Європи, зокрема в рамках реалізації політики сусідства ЄС.

Керівництво Естонії послідовно підтверджує свою готовність лобювати інтереси України в ЄС і НАТО та надавати консультативну допомогу у питаннях здійснення реформ в Україні в контексті європейської інтеграції. Естонія є однією з найпослідовніших прихильниць європейського вибору України, підтримала підписання Угоди про асоціацію України з ЄС та однією з перших її ратифікувала (4 листопада 2014 р.).

В Естонії станом на 2015 р. зареєстровано низку представництв підприємств та організацій України, зокрема – 110 організацій зі спільним капіталом. На ринку Естонії успішно розвивається мережа дистриб'юторських фірм, які здійснюють реалізацію продукції українського виробництва [2, с. 59].

Україну та Естонію зближують подібні погляди щодо актуальних питань європейської та світової безпеки, спільні прагнення у політичній, економічній, соціальній та інших сферах. На урядовому та парламентському рівнях у політичних документах щодо питань зовнішньої політики Естонії постійно наголошується на важливій ролі, яку відіграє Україна у забезпеченні стабільності і безпеки в Європі.

Естонія зайняла однозначну позицію щодо невизнання окупації Російською Федерацією Криму та інтервенції на Донбасі 2014 р., а також підтримки територіальної цілісності України. Офіційні заяви щодо засудження неправомірних дій РФ на Донбасі та нелегітимності рішень щодо «приєднання» Криму постійно оприлюднюються президентом, прем'єр-міністром, міністром закордонних справ та парламентом Естонії з самого початку агресії РФ проти України. Керівництво Естонії твердо дотримується

позиції, що санкції проти Росії мають тривати до того часу, поки не будуть повністю виконані Мінські домовленості та не буде відновлена територіальна цілісність України, включно з Кримом.

Україну підтримують не лише на офіційному рівні, але й громадські організації, пересічні громадяни. Зокрема постійно проводять пікети: «Крим – це Україна», «Свободу кримським татарам!», «Слава Україні! Героям Слава!», «Російські війська геть з України!», «Хай живе Естонія! Хай живе Україна!» та ін.

У Таллінні починаючи з жовтня 2014 р., була започаткована безстрокова акція, за підтримки естонських громадських організацій, зокрема «Підтримай Україну» (ест. MTÜ Toeta Ukrainat), а також естонських політиків, громадських діячів і діячів культури. Пікет відбувався щотижня перед Посольством РФ в Таллінні. Пікет було призупинено 12 березня 2020 року через епідемічну ситуацію з COVID-19 [4].

Таким чином економічні показники регіону свідчать про те, що за роки підготовки до членства в ЄС і самої інтеграції Естонія змогла наблизитися до провідних країн Європи з ряду інфраструктурних показників і перетворилася в невід'ємну ланку загального ринку Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс. <https://www.ukriform.ua/rubric-word/2851439-ratificatia-ugodi-pro-kordon-iz-rosie-u-malojmovirna-premer-estonii.html>
2. Країни Євросоюзу та Україна: Навчальний посібник-довідник / Упор. Я.Бухней; За ред. О.Крисяка. Тернопіль: Астон, 2018. 208 с.
3. Країни світу і Україна: енциклопедія в 5 т. (редкол.: А.І.Кудряченко (голова) та ін.). Т.1. Київ: вид. «Фенікс», 2017. 564 с.
4. Пікет на підтримку України (Естонія). Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Пікет_на_підтримку_України_\(Естонія\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Пікет_на_підтримку_України_(Естонія))
5. Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз. М.: Наука, 2002. 206 с.

* * *